

TLPST

Lesbrief 58: mei 2019

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

Typ-tekenen

Een ouderwetse typemachine, wat kun je daar nu nog mee? Teksten tikken, natuurlijk. En: kunstige tekeningen maken. Het resultaat is verbluffend.

> [Lees verder](#)

Onverteerbare menukaarten

Elk restaurant wil op zijn menukaart de gerechten zo aantrekkelijk mogelijk presenteren. Toch gaat dit weleens fout. Journalist Bianca Roemaat vindt de teksten op menukaarten zelfs vaak niet te verteren.

> [Lees verder](#)

Hoe snel praat jij?

Vooral oudere mensen hoor je weleens klagen dat iedereen steeds sneller gaat praten. Is dat zo? En: hoe snel praat jij eigenlijk?

> [Lees verder](#)

Taal leren in een speelhuisje

Kleine kinderen van wie de ouders uit een ander land komen, hebben het in het begin soms moeilijk op school. Ze kunnen niet verstaan wat er wordt gezegd. Een taalkundige probeert er wat aan te doen door ze in een taalhuisje te laten spelen.

> [Lees verder](#)

Typ-tekenen

Een ouderwetse typemachine, wat kun je daar nu nog mee? Teksten tikken, natuurlijk. En: kunstige tekeningen maken. Het resultaat is verbluffend.

Jorike van Werven uit Utrecht maakt als enige in Nederland tekeningen op oude typemachines. Het begon met een gele Brother die ze in 1999 op de Koninginnemarkt kocht voor 1 gulden. Pas in 2014 haalde ze die machine weer tevoorschijn, nadat ze in het maandblad van de vereniging Onze Taal een artikel over typemachinekunst had gelezen.

En nu verkoopt Jorike haar typemachinetekeningen en geeft ze workshops over typ-tekenen. Ze moet echt een natuurtalent zijn, want ze zegt: “Meestal zet ik de regelafstand op nul en begin ik gewoon.”

[Lees hier meer over Jorikes werk](#). Nog meer voorbeelden vind je op haar website [Typische tekeningen](#).

Vragen

Bekijk de tekening van de Amerikaanse woestijnhavik bij het artikel over Jorike.

- 1a Welke letters en tekens kun je ontdekken?
- 1b Op welke manier heeft Jorike uitgebeeld dat de vleugels bewegen?

Beantwoord vraag 2 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

- 2 Bekijk de tekeningen van Jorike op haar website. Welk werk vind jij het mooist? Waarom heb je juist dat werk gekozen?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Onverteerbare menukaarten

Elk restaurant wil op zijn menukaart de gerechten zo aantrekkelijk mogelijk presenteren. Toch gaat dit weleens fout. Journalist Bianca Roemaat vindt de teksten op menukaarten zelfs vaak niet te verteren.

Een menukaart heb je nodig om het aanbod in een restaurant te verkennen: voorgerechten, hoofdgerechten, desserts en drankjes. Daarbij helpt het niet als de namen van gerechten zó moeilijk te begrijpen zijn dat je geen idee hebt wat je bestelt.

[Bianca Roemaat](#) geeft als voorbeeld 'gazpacho'. Veel mensen kennen dat woord niet. Roemaat stelt voor om het gerecht gewoon 'tomaten-komkommersoep' te noemen.

Extra veel hoofdpijn krijgt Roemaat van wijnkaarten. Daarop staat vaak wollige taal of termen die alleen door wijnspecialisten te begrijpen zijn. Bianca is er klaar mee: een wijn die omschreven wordt als "volle mousse, frisse inzet en goede zuurgraad", gaat ze niet bestellen.

Vragen

Beantwoord de vragen 1a, 1b en 1c eerst voor jezelf en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- 1a Wat zijn de belangrijkste kenmerken van *gazpacho*? Ga af op je eigen ervaring als je deze soep ooit hebt gegeten, bekijk foto's of raadpleeg recepten op internet.
- 1b Wat vind je van de omschrijving 'tomaten-komkommersoep' van Roemaat?
- 1c Hoe zou jij *gazpacho* omschrijven op een menukaart?

Beantwoord vraag 2 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna met een klasgenoot.

- 2 Stel: jij bent menukaartenmaker en je wilt ervoor zorgen dat de volgende gerechten vaker worden besteld. Hoe ga je ze op de kaart zetten?
 - Scholfilet met lamsoren
 - Custard
 - Quesadilla

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Hoe snel praat jij?

Misschien heb jij het je opa ook weleens horen zeggen: op de televisie praten ze tegenwoordig allemaal zo snel. Misschien vindt hij zelfs wel dat jij te snel praat. Klopt dat wel? En hoe zou dat komen?

Een journalist van *de Volkskrant* besloot het onlangs eens uit te zoeken en schreef er [een artikeltje](#) over. Helaas vond hij geen antwoord. Het blijkt namelijk nog niet zo makkelijk een verschil in spreeknelheid tussen radio- en tv-presentatoren van vroeger en van nu vast te stellen. Behalve misschien als het gaat over heel oude mensen, die dus zestig jaar geleden ook al naar de radio luisterden. Toen was de techniek nog gebrekkig en moesten presentatoren langzaam en duidelijk praten om boven het gekraak uit te komen.

Bovendien praat ook in onze huidige tijd lang niet iedereen even snel. Sommige mensen praten nu eenmaal veel langzamer dan andere – dat is altijd zo geweest en zal altijd zo blijven. [Onderzoekers in Nijmegen](#) ontdekten dat je spreektempo onder andere te maken heeft met de regio waar je vandaan komt. In de Randstad praten de mensen gemiddeld wat sneller dan daarbuiten. Waar dat precies aan ligt, is dan weer niet bekend.

Vragen en opdrachten

Bekijk het filmpje van de drie vwo'ers.

- 1 Lees [het artikeltje uit de Volkskrant](#). Waarom verbaast het taalkundige Marc van Oostendorp niet dat meneer Rogge de radiopresentatoren van tegenwoordig te snel vindt praten?
- 2 Beluister [dit radiofragment uit 1953](#), waarin nieuws over de Watersnoodramp wordt voorgelezen. (Meneer Rogge was toen 24 jaar oud.) Wat valt je op aan de manier waarop de nieuwslezer spreekt?
- 3 Luister naar [dit fragment uit 2019](#). (Meneer Rogge is nu 90 jaar oud.) Wat valt je op aan de manier waarop de nieuwslezer spreekt? Wordt er op de radio nu inderdaad sneller gesproken dan vroeger, zoals meneer Rogge aangeeft?

Beantwoord vraag 4 eerst voor jezelf en bespreek daarna je antwoord met een klasgenoot.

- 4 In de tekst staat dat sommige mensen nu eenmaal langzamer praten dan andere. Wat denk je: ben jij een snelle of een langzame spreker?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Taal leren in een speelhuisje

Voor kleine kinderen zijn vreemde talen makkelijker te leren dan voor grote kinderen of volwassenen. Ze pikken een nieuwe taal vaak op zonder dat ze er veel moeite voor hoeven te doen. Toch heb je, als je thuis een andere taal spreekt, op school veel in te halen. Er zijn heel veel nieuwe woorden die je moet leren.

Hoe kun je kleine kinderen die nog helemaal geen Nederlands spreken het beste helpen? Lesgeven heeft bij hen weinig zin: ze kunnen bijvoorbeeld niet lang stil blijven zitten. De Nijmeegse taalprofessor Paula Fikkert bedacht [een andere oplossing](#). Ze ontwierp een taalhuisje dat ze bij scholen liet neerzetten. Daarin kunnen kinderen spelen: alleen, met elkaar of met hun ouders.

De spelletjes in het huisje zijn zo ontworpen dat de kinderen terwijl ze spelen een heleboel woorden horen, die ze ook moeten herhalen. Zonder dat het saai of schools is, leren ze zo heel snel een heleboel Nederlands.

Vragen en opdrachten

Bekijk [het filmpje](#) waarin Paula Fikkert uitleg geeft over het taalhuisje.

- 1 Om welke reden is het taalhuisje volgens Fikkert zo geschikt voor kleine kinderen om Nederlands te leren?
 - a. Omdat de kinderen in het taalhuisje ongestoord woordjes kunnen stampen.
 - b. Omdat het taalhuisje veel lesmateriaal bevat waarmee de leerkracht direct aan de slag kan.
 - c. Omdat de kinderen in het taalhuisje spelenderwijs taal kunnen leren.

Beantwoord vraag 2 eerst voor jezelf en bespreek het antwoord daarna in de klas.

- 2 Wat vind je van het huisje? Bedenk of je nog iets zou veranderen of toevoegen oom het voor de kinderen (nog) leuker te maken.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden eerste onderwerp

- 1a Onder andere: Z K X V = . :) / ; % & 8 6
- 1b Met haakjes (sluiten).
- 2 Eigen antwoord.

Antwoorden tweede onderwerp

- 1a Spaans gerecht; koude soep; olijfolie en knoflook; rauwe groenten, meestal met komkommer en tomaten; vegetarisch.
- 1b Eigen antwoord, bijvoorbeeld: "Ik vind de omschrijving iets te kort door de bocht: soep is over het algemeen warm en komkommer is geen ingrediënt dat je verwarmt, dus ik zou me afvragen hoe dat dan zit."
- 1c Eigen antwoord, bijvoorbeeld: "Spaanse tomaten-komkommersoep, als hij maar ijs- en ijskoud is."
- 2 Eigen antwoorden, bijvoorbeeld: "Scholfilet met roergebakken zeesla"; "Vanillepudding"; "Mexicaanse tosti van tortilla's, met kaas en een pittig sausje".

Antwoorden derde onderwerp

- 1 Meneer Rogge is 90 jaar. Waarschijnlijk luisterde hij al naar de radio in de jaren veertig van de vorige eeuw. De presentatoren moesten destijds veel meer hun best doen om boven de ruis uit te komen, omdat de microfoons nog niet goed waren.
- 2 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: "De nieuwslezer doet erg zijn best om zo duidelijk mogelijk te articuleren. Hij spreekt langzaam en neemt lange pauzes tussen de zinnen door."
- 3 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: "De nieuwslezer spreekt niet opvallend snel, maar articuleert ook niet overdreven. Hij schakelt wel snel over van onderwerp naar onderwerp. Tussen de onderwerpen door wordt steeds een korte pauze ingelast, maar niet na iedere zin."
- 4 Eigen antwoord.

Antwoorden vierde onderwerp

- 1 C.
- 2 Eigen antwoord.